

PISANJE DVOSTRUKIH PREZIMENA MUŠKIH OSOBA

Ovaj je članak napisan s nakanom da upozori na jednu pravopisnu pogrešku koja se provlači kod nas već desetljećima. Riječ je, naime, o pisanju dvostrukih prezimena muških osoba. Da se u to uvjerimo, ilustrirat ću svoju tvrdnju brojnim primjerima.

Zapazio sam da se dvostruka prezimena muških osoba pišu različito, odnosno neujednačeno. Posebice ističem da su osobe važne i značajne u našoj političkoj i kulturnoj povijesti, a knjige iz kojih su primjeri uzeti često u uporabi. To još više pobuđuje zanimanje za problem koji će biti predmet razmatranja.

Evo primjera:

Za upoznavanje novog naraštaja od naročitog su značenja dva članka, što ih je objavio Milivoj Dežman-Ivanov ... (V. Zaninović, Čitanka za VIII r. gimn., ŠK, Zgb., 1959, str. 10.)

Bilo je pripovjedača, koji su imali više-manje razvijen osjećaj za stvarnost i obraćali pažnju na događaje i lica iz svoje sredine (D. Šimunović, Josip Kosor, Ivan Kozarac, Živko Bertić, V. Car Emin, Vladimír Nazor, Franjo Horvat Kiš i dr.).¹ (Isto, 14.)

M. Cihlar Nehajev (1880—1931) bio je jedan od istaknutijih predstavnika hrvatske »Moderne«. (Isto, 143.)

U razdoblju između dva rata u književnosti su sudjelovale uglavnom dvije generacije: starija i mlada. Od istaknutijih predstavnika starijeg naraštaja bili su, više-manje, aktivni V. Nazor [...]. M. Cihlar-Nehajev ... (Isto, 292.)

Iz stihova ove pjesničke generacije često je prodiralo sumorno i mračno raspoloženje (S. Pandurović, Vl. Petković Dis) ... (Isto, 149.)

... nježni i osjećajno nemirni Josip Murn Aleksandrov (1879—1901) u jednostavnim impresijama tužio se prirodi na svoju usamljenost i beskućništvo ... (Isto, 223.)

Poezija Karla Destovnika-Kajuha jednostavna je po tematici i obradi ... (Isto, 523.)

Sličan udes doživio je i Pavao RITER VI-TEZOVIĆ (1652—1723). (A. Barac: Jugoslavenska književnost, Zgb., 1954. str. 61.)

Andrija KAČIĆ MIOŠIĆ (Brist 1704—Zaostrog 1760) vršio je kao franjevac različite crkvene dužnosti po Dalmaciji i Bosni. (Isto, 71.)

Sima MILUTINOVIĆ SARAJLIJA (Sarajevo 1791—Beograd 1847) bio je samouk ... (Isto, 103.)

Petar Petrović NJEGOŠ (1813—1851) bio je po vremenu jedan od prvih pisaca svoga užeg kraja, Crne Gore ... (Isto, 110.)

Krajnu granicu pesimizma i individualizma značili su u srpskoj lirici Sima PANDUROVIĆ (1883) i Vladislav PETKOVIĆ-DIS (1880—1917). (Isto, 250.)

Među ideolozima i organizatorima hrvatskog modernističkog pokreta ističu se četvorica: Milivoj Dežman Ivanov, [...] Milutin Cihlar Nehajev. (Isto, 265.)

U toku rata istakli su se još kao pjesnici [...] Karel Destovnik Kajuh ... (Isto, 316.)

Putopisni tekstovi (odabrani odlomci iz putopisa Frana Alfirevića, Franje Horvata-Kiša ... (Naša osnovna škola. Odgojno obrazovna struktura, Zagreb, 1972, str. 48.)

Franjo Horvat-Kiš: U Bužeštini (Antoš-Bukša, Rasti i cvjetaj. Čitanka za sedmi r. osn. škole, ŠK, Zgb., 1975, str. 48.)

Jure Franičević-Pločar (Antoš-Bukša, Paleta svih boja. Čitanka za peti r. osn. škole, ŠK, Zgb., 1975, str. 72.)

KAREL DESTOVNIK KAJUH (1922—1944) slovenski je pjesnik koji se razvio tek u vrijeme narodnooslobodilačke borbe. (Antoš-Bukša, Daleki vidici. Čitanka za VIII r. osn. škole, ŠK, Zgb., 1962, str. 153.)

DESTOVNIK-Kajuh, Karel: Materijal padlega partizana ... 153. (Isto, 277.)

Tako će se u slavonskim školama posvetiti pažnja stvaralaštvu Josipa Kozarca [...], u primorskim i istarskim školama Eugenu Kumičiću, Viktoru Caru Eminu ... (Os-

¹ U svim citatima isticanja moja.

nove nastavnog plana i programa za srednjoškolsko obrazovanje u SR Hrvatskoj. ŠK, Zgb., 1974, str. 39.)

Ideolozi moderne: M. Dežman-Ivanov, [...] M. Cihlar-Nehajev. (Isto, 40.)

Prema prijevodu Ante Tresića-Pavičića ... (N. Košutić-Brozović, Čitanka iz stranih knjiž. za škole drugoga stupnja, I. dio. ŠK, Zgb., 1970, str. 271.)

JOSIP MURN-ALEKSANDROV proživio je svoj život pod teretom dviju činjenica ... (100 djela knjiž. jug. naroda, »Stvarnost«, Zagreb, 1970, str. 235.)

Na uvodnom se mjestu nalazio njegov esej o »Murnu-Aleksandrovu ... (Isto, 236.)

VLADISLAV PETKOVIĆ-DIS rođen je u Zablaču kod Čačka 1880. (Isto, 239.)

Josip Broz-Tito: Izgradnja nove Jugoslavije, VII, »Kultura«, Zagreb 1950.

Upravo zato je i ponovno izdanje već rasprodanih knjiga ranijih izdanja i članaka Josipa Broza Tita sada, o četrdesetgodišnjici Partije, neophodno. (»Naprijed«, Zagreb, 1959, Sabrana djela. Na početku knjige — riječ izdavača.)

U knjizi »Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj«, koju je priredio Dragutin Franković, a izdao Pedagoško-književni zbor u Zagrebu 1958. gotovo sva dvostruka prezimena muških osoba napisana su sa crticom, odnosno kao polusloženice. Evo samo nekih primjera:

Posjetama Predsjednika republike [sic!] Josipa Broza-Tita i drugih rukovodilaca Engleskoj ... (Str. 471.)

»Od sada državna svojina sredstava za proizvodnju — fabrika, rudnika, željeznica — prelaze postepeno u viši oblik socijalističke svojine ...«, rekao je o tome Josip Broz-Tito u Narodnoj skupštini. (Str. 471.)

Car-Emin, Viktor, rodio se g. 1870. (Str. 231.)

... »Moje uspomene na Družbu sv. Ćirila i Metoda u Istri« od Viktora Cara-Emina ... (Str. 512.)

A kad je »Lovor« prestao izlaziti, izdavao je u Splitu dr. Ante Tresić-Pavičić književni list »Novi vijek«. (Str. 210.)

Mnogo je tople sućuti za »siroticu Istru« izazvao i rodoljubni rad Viktora Cara-Emina i Rikarda Katalinića-Jerětova. (Str. 230.)

U svemu je PKZ izdao do kraja 1950. šest knjiga: četiri s ruskoga (od K. Paustovskog, [...] i M. E. Saltykova-Ščedrina) ... (Str. 470.)

Naročito je informativna rasprava Adolfa Vebera-Tkalčevića pod naslovom: »Nešto za učitelje početnih ucionah« ... (Str. 95.)

No, u spomenutoj knjizi prezime Kačića Miošića napisano je bez crtice, što se može vidjeti u ovoj rečenici: »Medu učenim franjevcima, koji su se istakli kao književnici i narodni prosvjetitelji, treba na prvom mjestu spomenuti Filipa Grabovca i slavnoga Andriju Kačića Miošića. (Str. 32.)

Isto je tako uočljiva neujednačenost pisanja dvostrukih prezimena muških osoba u izdanjima Jugoslavenskoga leksikografskog zavoda iz Zagreba, primjerice u Enciklopediji Leksikografskog zavoda (ELZ), u Enciklopediji Jugoslavije (EJ) i Leksikonu (L).

Radi ilustracije navodim nekoliko primjera.

BROZ, Josip-Tito ... (ELZ, 1, 511). No, na drugoj strani ispod slike stoji JOSIP BROZ TITO.

Titovo dvostruko prezime napisano je kao polusloženica, tj. sa crticom i u EJ, 2, 238 i u L na str. 135. Prezime Andrije Kačića Miošića napisano je bez crtice, EJ, 5, 169, ELZ, 3, 355 i L, 437. Potom HORVAT-KIŠ, Franjo, ELZ, 3, 68, EJ, 4, 25 i L, 377; KAJUH-DESTOVNIK, Karel ... ELZ, 3, 361, EJ, 5, 172 i L, 439; TRESIĆ-PAVIČIĆ, Ante, ELZ, 6, 446. No, u EJ, 8, str. 365, stoji TRESIĆ PAVIČIĆ, Ante, ..., a u L str. 1002, Tresić-Pavičić, Ante ...

NJEGOŠ, Petar Petrović → Petrović Njegoš, Petar (ELZ, 4, 589). U istoj knjizi, na strani 121, ispod slike, rad J. Tominca, PETAR PETROVIĆ-NJEGOŠ. U EJ, 6, str. 493, ispod slike PETAR II PETROVIĆ NJEGOŠ, i u L, 691, Njegoš, Petar Petrović (Vladika Rade) ..., a na strani 750. Petar II Petrović-Njegoš → Njegoš. Petar Petrović.

Ruska dvostruka prezimena muških osoba zotovo svi pišu s crticom, tj. kao polusloženice. Izdvajam dva poznata i glasovita čovjeka — Nikolaja Rimskog Korsakova i Mihaila Jevgrafoviča Saltikova Ščedrina. Navodim nekoliko primjera:

SALTIKOV-ŠČEDRIN, Mihail Jevgrafovič pravim imenom M. J. Saltykov, 1826—1899). Strani pisci. Književni leksikon. ŠK, Zgb., 1968, str. 640.)

Pored revolucionarnog genija Musorgskog, od njih se posebno istakao RIMSKI-KORSAKOV (1844—1908) ... (N. Turkalj, Mala historija muzika, »Kultura«, Zgb., 1957, str. 72.)

RIMSKI-KORSAKOV I. Nikolaj Andrejevič ... (Muzička enciklopedija, 2, 490, Zagreb, 1963.)

Najčuvenija je svakako »Šeherezada« N. Rimskog-Korsakova. (J. Andreis: Vječni Orfej. ŠK, Zgb., 1967, str. 107.)

... »Snjeguročka« N. Rimskog-Korsakova. (Isto, 140.)

Narodne legende i pjesme pobudile su već u djetinjstvu poetski instinkt Rimski-Korsakova, koji je došao do izražaja u njegovu kompozitorskom radu. (J. Završki i dr., Glazbena umjetnost. ŠK, Zgb., 1973, str. 172.)

S crticom, odnosno kao polusloženicu mnogi pišu prezime hrvatskoga skladatelja i folklorista Ivana Matetića Ronjgova. Navodim samo jedan primjer:

V. Požgaj: problemi istarske ljestvice i strukturâ u zborovima Ivana Matetića-Ronjgova. »Zvuk«, 1966, br. 70, str. 649-668.

Brojni navedeni primjeri, uzeti iz raznih knjiga, nedvojbeno pokazuju da kod nas postoji neujednačenost pri pisanju dvostrukih prezimena muških osoba, i naših i stranih. Razloga za to ima više, no opravdanja ne. Naime, »nevolja je u tome što malo ima onih koji čitaju pravopisne tekstove, jer su im naoko monotoni, puni paragrafa i pravila.«² Da je tako potvrđuju pravopisna pravila o pisanju dvostrukih prezimena muških osoba, jer u njima piše jedno, a praksa pokazuje

drugo. Uostalom kad prolistamo naše pravopise, tad ćemo se u to uvjeriti. Stoga je najbolje da podemo redom i citiramo one dijelove koji se odnose na pisanje dvostrukih prezimena muških osoba.

Dragutin Boranić u osmom izdanju Pravopisa 1941. godine, na strani 47, zahtijeva ovo:

Ne treba pisati crticu između dva prezimena; na pr. Kačić Miošić, gen. Kačića Miošića. Kukuljević Sakcinski, Kukuljevića Sakcinskoga. (Istakao I. S.)

Nakon 1945. godine u Hrvatskoj je u uporabi Boranićev Pravopis, i to osmo izdanje, sve dok 1947. nije objelodanjeno deveto izdanje u kojem piše: »Između dvije imenice od kojih prva ima šire značenje, a druga uže značenje, te se obje sklanjaju, ne piše se crtica: pilot lovac (gen. pilota lovca), žena radnica (gen. žene radnice). Jednako između dva prezimena: Broz Tito (gen. Broza Tita), Kačić Miošić (gen. Kačića Miošića).« (Istakao I. S.) Ta se formulacija nalazi i u desetom izdanju Boranićeva Pravopisa 1951. godine na 46. strani, koji je u uporabi u Hrvatskoj, kao što je poznato, sve do 1960, tj. kad je objelodanjen Pravopis Maticâ. U njemu na strani 75. u § 87 i čitamo: »Kada nadimak stoji iza imena (ili prezimena), između njih se uopće ne piše crtica: Jovan Jovanović Zmaj, Josip Broz Tito, Đuro Pucar Stari.« U istom paragrafu, ali u točki j stoji: »Kada se pak oba prezimena mijenjaju, crtica se između njih ne piše: Petar Petrović Njegoš, Andrija Kačić Miošić, Ante Tresić Pavičić itd.« (Istakao I. S.)

Čini mi se da sada možemo slobodno konstatirati kako mnogi naši ljudi ne vole i ne čitaju »pravopisne tekstove«, ali istodobno nije dovoljno da imamo pravopis i pravopisna pravila, nego da ih svi moramo čitati i učiti, zapravo primjenjivati u praksi, odnosno da nikada ne smijemo precjenjivati svoje znanje, jer prof. Ljudevit Jonke s pravom ističe da se »svoj vlastiti jezik treba neprestano učiti i tako se usavršava

² Ljudevit Jonke: Hrvatski književni jezik danas, ŠK, Zagreb, 1971, str. 41.

vati iako smo možda već odavna prestali biti đaci. Pa kad smo priznati pisci i stručnjaci, ne smijemo misliti da u toj golemoj i sveobuhvatnoj jezičnoj materiji (naravno i pravopisnoj, umetnuo I. S.) nemamo što učiti i naučiti.«³ (Istakao I. S.)

Čini mi se da je zaključak o pisanju dvostrukih prezimena muških osoba kod nas na temelju svega izloženoga i pokazanoga jasan, odnosno da se pišu odvojeno, bez crtice, zato što se oba mijenjaju, npr. Janko Polić Kamov, G jd. Janka Polića Kamova, D jd. Janku Poliću Kamovu, Milivoj Dežman Ivanov, G jd. Milivoja Dežmana Ivanova, D jd. Milivoju Dežmanu Ivanovu, Adolf Veber Tkalčević, G jd. Adolfa Vebera Tkalčevića, D jd. Adolfu Veberu Tkalčeviću, Ivan Matetić Ronjgov, G jd. Ivana Matetića Ronjgova, D jd. Ivanu Matetiću Ronjgovu, Nikolaj Rimski Korsakov, G jd. Nikolaja Rimskog(a) Korsakova, D jd.

Nikolaju Rimskom(e, u) Korsakovu, Mihail Saltikov Ščedrin, G jd. Mihaila Saltikova Ščedrina, D jd. Mihailu Saltikovu Ščedrinu. Čini se da su posljednja dva primjera, tj. Rimski Korsakov i Saltikov Ščedrin, prenesena k nama iz originala, odnosno iz ruskoga jezika, jer ih Rusi pišu kao polusloženice, odnosno s crticom. No, to nipošto ne obvezuje nas da ih tako pišemo, već ih moramo prilagoditi našim pravopisnim pravilima, odnosno pisati ih bez crtice i u kosim padežima sklanjati oba prezimena.

Isto se tako piše odvojeno, bez crtice, nadimak muških osoba kad stoji iza prezimena, npr. Josip Broz Tito, G jd. Josipa Broza Tita, D jd. Josipu Brozu Titu, Jovan Jovanović Zmaj, G jd. Jovana Jovanovića Zmaja, D jd. Jovanu Jovanoviću Zmaju, Vladislav Petković Dis, G jd. Vladislava Petkovića Disa, D jd. Vladislavu Petkoviću Disu, Đuro Pucar Stari, G jd. Đure Pucara Starog(a), D jd. Đuri Pucaru Starom(e, u).

³ Isto, 42.

Ivan Savić

V I J E S T I

RAD SEKCIJE ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA

Sjedište Sekcije nalazi se od ljeta 1975. u Institutu za jezik, gdje se obavljaju svakodnevni zadaci Sekcije. Usprkos teškoj bolesti i smrti pročelnika Sekcije dr. Slavka Pavešića, rad u Sekciji odvijao se prema svakodnevnom potrebama: davali su se jezični savjeti ustanovama i pojedincima, stvarala se kartoteka jezičnih i pravopisnih problema i njihovih rješenja, vršile su se lekture na zahtjev pojedinaca i ustanova.

Na sjednici Sekcije održanoj 13. svibnja 1976. izabrano je novo vodstvo Sekcije u sastavu: dr. Božidar Finka, pročelnik, dr. Stjepan Babić, zamjenik pročelnika, i mr. Dragica Malić, voditelj poslova. Rad je intenzivno

započeo od te sjednice. Sastanci Sekcije održavaju se svakog prvog četvrtka u mjesecu, osim za vrijeme školskih praznika.

Održane su dvije radne sjednice, na kojima su izlagali dr. Milan Mogoš (o priložnim sraslicama) i dr. Antun Šojat (o točki kao pravopisnom znaku). U veoma plodnim diskusijama dolazi se do zajedničkih stavova o iznesenim problemima. Predviđeno je da izlaganja dopunjena tim zajedničkim stavovima autori obrade u obliku članaka za časopis »Jezik« kako bi određeni problemi postali dostupni široj javnosti.

Na sjednicama prosječno sudjeluje oko 25 ljudi (predstavnik Instituta za jezik, Filozofskog fakulteta, Pedagoške akademije, Društva hrvatskih lektora, »Školske knjige«, RTV Zagreb, »Vjesnika«, »Večernjeg lista« itd).

Uredništvo